

ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ ЯК ВИХІДНА ІДЕЯ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ПРАВА У ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

Актуальність теми. Почуття людської гідності, що належить кожній людині від народження, є невід'ємним результатом еволюції. Визнаючи гідність невід'ємним правом кожної особи, держава бере на себе зобов'язання захищати її від обмежень та посягань. Однак, на сучасному етапі розвитку українського суспільства саме питання захисту людської гідності є одним з найбільш проблематичних та найменш врегульованих.

Мета – дослідити сутність людської гідності через цінність людини як біосоціальної істоти, розглянути особливості впливу людської гідності на формування природного та позитивного права, визначити найбільш проблемні питання у сфері захисту людської гідності та можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Стаття 28 Конституції України проголошує право на повагу до гідності [1]. Відповідно до змісту цієї статті ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідкам. А у статті 3 Конституції зазначається, що людина, її життя, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Проблема людської гідності, особистої, громадянської тощо дуже важлива для нинішнього українського суспільства в цілому. Розвинене почуття людської гідності є результатом еволюції людини, процесу ствердження її як зрілого особистісного «я» [2; с. 318].

Людська гідність становить джерело, фундамент і основу як суспільного порядку в цілому, так і правопорядку зокрема в логічному, онтологічному та інтерпретаційному розумінні. Тому людську гідність не

можна тлумачити тільки як одне з багатьох прав або свобод, оскільки таке розуміння гідності може призвести до звуження її змісту. З об'єктивної сторони гідність розглядають як один із принципів права. Принцип людини, її життя, честі і гідності як найвищої цінності – це конституційний принцип українського правового розвитку [3]. На думку Р. О. Стефанчука, ідея людської гідності як високої цінності, незалежно від соціального призначення особи, визначає «моральну цінність та суспільну значимість особистості та усвідомлення нею цієї значимості». Автор виділяє дві сторони гідності: об'єктивну і суб'єктивну. Під об'єктивною (соціальною) стороною гідності розуміється те, що як і моральна цінність та суспільна значимість особистості, вона визначається існуючими суспільними та класовими відносинами та не залежить від людини. Людина, вже тільки внаслідок того, що вона є біологічною істотою, наділена певною об'єктивною гідністю [7; с. 10].

Гідність дає змогу людині оцінювати ситуацію, обирати способи досягнення мети, враховувати можливі наслідки своєї поведінки на основі розмежування реальних суспільних відносин. Щоденна практична діяльність дає можливість людині бачити себе немовби збоку, об'єктивно зважувати свої можливості, фіксувати, засуджувати неправильні твердження й вчинки. В усьому цьому гідність відіграє роль морального джерела самовдосконалення особистості. Тільки тоді, коли з'являються думки, які ґрунтуються на власних уявленнях про сенс життя, щастя, ставлення до інших людей, можна говорити про сформовану гідність як регулятор людської поведінки [4].

Сучасний підхід до людської гідності в більшості демократичних країн багато в чому заснований на природно-правових поглядах Локка. Більше того, навіть сучасна система захисту прав людини, яка бере свій початок з утворення Організації Об'єднаних Націй, ґрунтується значною мірою на таких самих поглядах. Саме після Другої світової війни виявилась нагальна потреба легалізувати у спеціальному документі, схваленому світовим співтовариством, базисні ідеї та принципи доктрини природного права і

нормативні положення, що з неї випливають. Це дістало відображення у Загальній декларації прав людини 1948 р., Пакті про економічні, соціальні та культурні права та Пакті про громадянські та політичні права 1966 р., що разом із Загальною декларацією прийнято називати Міжнародним Біллем про права людини [5; с. 49].

Міжнародна система захисту прав людини дістала подальший розвиток у створенні регіональних, зокрема європейських, правозахисних механізмів. Рада Європи, Європейський Союз і Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) – це ті три організації, які намагаються встановити в усій Європі демократичну та економічну стабільність, без якої неможливий ефективний захист прав людини. При цьому цінність Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод полягає не лише у закріпленні людської гідності, прав та свобод людини, а, здебільшого, у механізмі їх впровадження, визначальне місце в якому займає Європейський суд з прав людини. Оскільки реакція держав на рішення Суду щодо них проявляється у внесенні змін до національного законодавства, то саме рішення Суду можна вважати визначальним засобом захисту людської гідності та прав людини у рамках Ради Європи [6; с. 16].

Висновки. Людська гідність є постійно змінюваним суспільним явищем. Її сутність може бути теоретично виражена лише поняттями, що розвиваються, перетворюються, змінюють одне одного. У свою чергу, проблеми людини, її сутності, природи та призначення, її сучасного та майбутнього буття, впливу природного права на буття людини, а також особливості буття природного права, розуміння його змісту та структури є одними з актуальних у філософії права. Природне право є невід’ємним від форм буття людини, воно органічно вплетене у суспільні відносини і є ефективним засобом регулювання відносин між людьми, координації їх діяльності, задоволення потреб та інтересів. Права ж людини є формою виразу особистісної цінності (цінності для людини) природного права.

Основним поняттям концепції прав людини є поняття невід'ємної, вродженої людської гідності, що походить з самої суті людства.

Список використаних джерел

1. Конституція України: від 28.06.1996 року / Верховна Рада України. – [Електронний доступ]: – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Гришук О. Людська гідність як антропологічна підстава прав людини / О. Гришук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. – Львів, 2006. – Вип. 1. – С. 317–324.
3. Маріц Д. Практичні проблеми захисту честі і гідності фізичної особи у всесвітній мережі Інтернет / Д. Маріц // National Law Journal: Theory and Practice. Електронний ресурс – [Режим доступу]: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/6/part_1/13.pdf
4. Кравченко П. А. Гідність людини як ціннісний принцип її соціального буття [Електронний ресурс] / П. А. Кравченко. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/1984/1/KRAVCH.pdf>.
5. Дубчак Б. Людська гідність у праві / Б. Дубчак // Електронний архів Національного університету «Києво-Могилянська академія» – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12554/Duchak_Liudska_hidnist.pdf
6. Гришук О. В. Людська гідність у праві: філософський аспект: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.12 «Філософія права» / О. В. Гришук. – Х., 2008.
7. Стефанчук Р. О. Захист честі, гідності та репутації в цивільному праві / Р. О. Стефанчук. – К.: Науковий світ, 2001. – 306 с.